

ACC. N:R M. 16876: 1-5.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Ingeborg Johansson, Markaryd*
Härad: *Sunnerbo* Berättare: " " "
Socken: *Markaryd* Berättarens yrke: *husföreståndarinna*
Uppteckningsår: *1967* Född år *1898* i *Heimaryd*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Mejölktänder. s. 1-5.

LUF 133

Skriv endast på denna sida.

Lund den 16.6 1967

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

Frk Ingeborg Johansson

V. Haghult

Markaryd

Hjärtligt tack för uppteckningen rörande mjölkttänder.

Det var en sak i den, som vi fann synnerligen intressant. På sid. 5 står det om användning av den första tappade mjölkttanden som sten i ett smycke. Denna uppgift skulle vi om möjligt vilja ha mera preciserad till tid och plats. Den skulle då bliva ännu värdefullare för oss. Beskriv gärna ett sådant smycke och tala om var det finns och vem som äger det.

Vi hoppas på hjälp och ett snabbt svar på detta.

Hälsningar

Lars-Erik Larsson

(Lars-Erik Larsson)

l:e amanuens

M.16876

Från fr. S. J. u. y. ink. 10. 10

Njältsänder

Det vill sigas som man numera knappast har något särskilt bruderi eller bevis med barnet vid den tiden då de samma skall få sina första tänder de s.k. njältsänderna. Det är möjligt att man ger akt på barnets beteende, dess kross etc. den aktuella tiden, från sex till nio månader, men då man numera har en så pass upplysning och för övrigt resurser, så snart det gäller detta område ligger man del kala ganska lugnt och menar: Det ordrar sig! Så var det inte förr. Det var säkerligen många kärnlösa mättes mödrarna hade ett utbå med sina barn just vid den här åldern, de som regel var de kinkiga och hade svårt för att finna sig tillrätta i miljön. Andra på det baroced hade ont för tänder behövt det och i själva tandupprättningen lå det väl bara varit allra som väst de den lille hade ingen tv och man var så gott som rädlös inför problemet i fråga. Det var ju inte endast barnets tillfälliga svårigheter man oroad sig för utan faktorer för den

LUF 133

10/6-67

möjligheten att det hela kunde leda till något så förfärligt
som det nu är kallad för landslag. Sedana saker skulle
väl vara hänt, enligt vad jag själv hörde berättas för omkring
50 år sedan. Men, för detta så väl som för så mycket annat
hade man naturligtvis motståndet, då för tiden. Det gällde, att
vara på vakt och handla snabbt, så skulle barnet som drabbats
av landslag inte få några framtida men. Hur skulle man
dessa kunna förbyggas? För för det första, så först man obser-
verade, att något haken luttade häriet (barnet som kanske låg
i vagnen visade någon stel eller stivrande blick), skulle
snodern så snart som möjligt kläda av barnet dess
kläder, och ingående spara vagnens sängkläder omkring
det var finare eller sämre sedan. Allt sammans kastades in
i en urugnen och ländes på, och man skulle se till att
varenda tråd brändes upp. Tagtogs nu detta noggrant så
var barnet räddat för framtida men, och orr och bekymmer
för dylikt var liksom bortbläst, tills vidare. Vi ser
alltså hur skräck och vidskeplighet var rådande i folket om

långt fram på 1900-talet och bestämt om inte ett och annat
sittes kvar ännu idag trots all upplysning.

Som vi vet, var det ju ganska vanligt med barnsjukdomar av
olika slag i äldre tid och man satte gärnadel ens och andra i samband
med den resekabla Lundalidern. Om den lille var "pisli" (blåsen) hade
dålig optik, ja då var det de kommande myöktänderna som
sälla berättade på det lag man helt enkelt för girch.

Färför var man säkerligen glad när det var så dags, att de två
frsta tänderna kunde skönjas ty därmed var den svåra tiden
över och den lille hade bara att växa, drivas och må väl.

Torpen fästes sig vid numera om det kommer en eller två
myöktänder i gängen när sådant är aktuellt, men för blev man
mycket betänksom, om man upptäckte endast en tand i gängen,
ty det var så gott som ett förbud, att barock inte kom att
leva så länge. I varje fall kunde man, så som näringom lägga av
det där kulsbandet med den lille bit "olivrot" som den lille
hade haft ett tagga på en längre tid, för att de kommande
myöktänderna skulle bli starka och hållbara. Olivrot kunde

köpas på apotek och var tydligen ett välkommande ämne
som småbarn i allmänhet kunde förstå.

Vid det här laget, när ju barnets utveckling liksom kommit
in i ett annat skede och då det gäller äldre tid, erinras jag
om hur man med en viss stolthet kunde visa upp den
lilla "fänsbissar"- (mjölkständer) för grannar och bekanta.
Kanske själva gudmor, kom på besök en vacker dag och då
var det ju högt naturligt att hon för sin del beundrade den
nya uppfinningen, "de små bissarna" som hade kommit så fint.
Själklart, att lilla skulle ha en prång vid ett sådant tillfälle
och dessutom välutvecklade, om hälsa och framgång i förvärt-
ningen. Ungefär så här gick det till i sådana sammanhang
i den här bygden vill jag minnas, och det kan också tilläggas,
att så snart barnets gudmor kom på besök i hemmet hade
hon alltid någon gåva med sig till sitt gudbarn.

Varifrån detta mysterium med mjölkständer och var det
bottnade, det är ingen som vet numera, och kanske inte
ens folket här i bygden vid tiden omkring sebelskiftet.

skulle kunnat klarlagt det. Dess, att den första mjölkständer
som barnet tappade skulle villkorligen gömmas, så att barnet
i en framtid skulle ha möjlighet att kunna låta sätta in den
som en sten i ett somycke. De övriga mjölkständerna som tappades,
kunde man mycket väl besta bort eller absolut inte bränna.
Dess dy det skall inte vara bra, kette det. Man gissar, att det
läg något vidskepligt i det hela beträffande mjölkständerna
och var så in till generation efter generation att man inte
var i stånd att riktigt nonchalera alltsammans.
För att spårständerna skulle bli vackra och sitta väl
skulle man enligt gammal sed rycka ut de förra så snart
man isbjög, att de lossnade. Detta gick så till, att man
lade en stark träd om den lilla mjölkständer och ryckte
hastigt till, och i de flesta fall lyckades det lilla ingropet
ganska bra. Vid ett sådant tillfälle har man hört
mer än en gång: "hæ å tansen grav nu nu va så inte
skole få felt nu."